

LASSAN HOZZÁFOGHATUNK A TÉNYLEGES ÉLETFOGYTIGLANI BÜNTETÉST ELLENZŐK LIGÁJÁNAK MEGALAPÍTÁSÁHOZ

OROSZ BALÁZS ÜGYVÉDDEL FAHIDI GERGELY BESZÉLGET

A magyar településeket elöntötte a kábítószer, a szervezett bűnözés átvette az uralmat az utcákon, a közbiztonság katasztrofális – legalábbis ezt a képet vázolja fel a szervezett bűnözés elleni jogszabály-módosítási csomag általános bevezetője és az ezzel kapcsolatos kormányzati tájékoztatás. Ön ügyvédként is ennyire súlyosnak látja a helyzetet, olyanoknak, ami majdhogynem rendkívüli törvényhozási beavatkozást indokolna?

Az országban kialakult egy ehhez közeli közhangulat, aminek a gerjesztésében közrejátszottak a mai napig felderítetlen, közfelháborodást, közriadalmat keltő események, így a különböző robbantások, brutális életellenes tettekkel fűszerezett vagyon elleni cselekmények, pénzszállító páncélautók fegyveres kirablása. Más kérdés, hogy e némileg túlzott félelem kialakulásáért felelős a sajtó egy része is, amely mindenféle fenntartás nélkül, esetenként töredékes információk alapján számol be a szervezett bűnözésről. A bűnözési trend meredek emelkedése, szerkezetének átalakulása már a '80-as évek végén megkezdődött, amikor még senki sem tudta, hogy alapjaiban fog megváltozni a politikai és gazdasági rend. A „rendszerátalakítás” új lehetőségeket kínált a bűnözésnek is.

Ügyvédként hogyan látja ezeket az „új lehetőségeket”?

Személy szerint úgy alakult az ügyvédi praxisom, hogy nem látok el védelmet olyan ügyekben, amelyeket maffiajellegű bűncselekményeknek gondolnak, vagy ilyen jelzővel látnak el, közvetlen tapasztalataim így nincsenek. Sajnálatos módon bizonyos azonban az – és ebben minden büntető igazságszolgáltatással foglalkozó szakember, rendőr, ügyész, bíró és védő egyetért –, hogy Magyarországon eddig egyetlen olyan befejezett büntetőügyről nem tudunk, ahol büntetőbíróság jogerősen megállapította volna a létező bűnszervezet fennállását, e bűnszervezet tagjait elítélte volna. Következésképpen mindaddig,

amíg ilyen büntető ítéletet nem hoznak, amíg az jogerőre nem emelkedik, addig a bűnszervezetre vonatkozó büntető törvénykönyvi passzus szerintem mit sem ér, s aggályos maffia-ellenes jogszabályokról beszélni.

Vajon azért, mert nem létezik bűnszervezet, vagy mert – ezzel érvelt egy sajtótájékoztatóján Hende Csaba igazságügyi államtitkár – egyszerűen rossz, alkalmazhatatlan a bűnszervezet hatályos definíciója? A jogalkalmazók találkoznak maffia-bűnözéssel, csak éppen nem tudják ráhúzni a „bűnszervezeti” minősítést?

A definíció valóban rendkívül rossz. A folyamatos elkövetés a magyar nyelv általánosan elfogadott értelmezési szabályai szerint szakadatlanságot jelent. Ha tehát egy büntető törvényi definícióban az szerepel, hogy valaki folyamatosan követ el bűncselekményt, márpedig ez szerepel, akkor ezzel szemben fel kell vetni azt, vajon ezek szerint az elkövető tettes nem eszik, nem is alszik, nem dolgozik, nem megy moziba?

Persze, nem ez a fő baj. Egyszerűen nincs világosan megfogalmazva, mi a bűnszervezet. Nem állítom persze, hogy Magyarországon nincs szervezett bűnözés, hiszen a létezését jelzik a különböző kereskedésre szakosodott vállalkozások, amelyek a végén felszívódnak, s tevékenységük tárgya közismert. Ezekre utalnak az olyan riasztó jelenségek, mint az Aranykéz utcai robbantás, amit én nem gondolnék elszigetelt jelenségnek, magányos tettes által elkövetett cselekménynek betudni, de a háttéréről mindeddig semmi bizonyosat nem tudunk.

A rendőri munka voltaképpen két nagy szakaszra bontható, az operatív és a nyílt eljárásra. A rendőrségnek lehet természetesen számos értékes operatív információja, és folytathat operatív eszközökre épülő nyomozást. Az operatív szak, az úgynevezett titokban tartott vagy titkos nyomozás minden rendőri tevékenységnek szükségképpen velejárója. Úgy gondo-

lom, hogy a rendőrségnek nem csak lehetnek, hanem a magyarországi szervezett bűnözéssel kapcsolatban kell is legyenek operatív ügyszakban beszerzett adatai és információi, viszont ezek – tudomásom szerint – nyílt nyomozásba vagy nem mentek át, vagy ha átmentek, akkor eddig még jogerős ítélet, de talán még vádirat sem született ezek alapján.

Az operatív információkra a „maffia-törvénycsomag” általános bevezetőjében is utalnak, azt állítva, hogy a szervezett bűnözéssel kapcsolatos információk rendőri vizsgálók fejében, valamint olyan operatív akciók aktáiban valóban léteznek, amelyekből úgymond „objektív okok” miatt nem lett nyílt büntetőeljárás. Ha egy bírósági eljáráshoz kevés az, ami egy rendőrségi vizsgáló fejében van, illetve ami egy nyílt eljárás nem fejlődő operatív eljárás során kiderül, nem korai-e a kormánytól, hogy ilyen információk alapján a szabadságjogokat legérzékenyebben korlátozó jogterület radikális átalakítását kezdeményezi?

Nem tarthatom véletlennek a kormányzatnak ezt a lépését, ami egyébként nem előzmények nélküli, hiszen ehhez hasonló módosítások elfogadása már a Horn-kormányzatnak is kifejezett törekvése volt. Gondoljunk csak a tanúvédelmi szabályok vagy a fedett nyomozókra vonatkozó normák előrehozott hatálybaléptetésének szándékára. Ezért nem tudok most „Orbán-kormányban” gondolkodni: ahogy a Németh-kormány utolsó hónapjaiban, vagy az Antall-kormány első éveiben is üdvözlendő liberális változások történtek a büntetőjogban, úgy már évek óta napirenden van a szigorítás.

Minden kormánynak természetes törekvése, hogy a közbiztonság javításában előrelépésről számolhasson be. A „Notstandsgesetz” még az én egyetemi tanulmányaim idején a Német Szövetségi Köztársaságban elfogadott szükségállapotú törvény volt, amely különleges felhatalmazást adott a végrehajtó hatalomnak arra az esetre, ha olyan jelenséggel – például elharapózó politikai terrorizmussal – találja szembe magát, amely a társadalom szempontjából veszélyes, likvidálása különösen fontos. Ezt a „maffiaellenes” csomagot is egyfajta szükségállapotú törvényhozás kezdeményezésének tartom, aminek az indokoltságát viszont

mindaddig csak sejthetem, de nem láthatom, amíg bünszervezetre vonatkozó jogerős ítélettel nem találkozom. Lehet, hogy a tervezett módosítások segítségével netán sikerül felderíteni azon cselekményeket és elítéltetni jogerősen olyan elkövetőit, akik eddig rejtve maradtak, de kérdés, milyen árat kellene ezért fizetni. Abban teljes mértékben egyetértek a kormánnyal és a különböző szakágak vezetőivel, hogy a fellépés halaszthatatlan, a tervezett megoldási módot viszont nem tartom túl szerencsésnek.

Első olvasatban, mi az, amit szerencsésnek tart ebből a csomagból, és mi az, amit teljesen elfogadhatatlannak? Ön szerint ezzel a szükségállapotú tervvel – ha elfogadja a parlament – mit lehet elérni, és a szabadságjogainkból mennyivel kell ezért fizetni?

Arra nem vállalkozom, hogy átfogó szakmai értékelést adjak a módosítási elképzelések összességéről. Mindenesetre az egyik fő fenntartásom, hogy nem látom a tervzetben a bűnmegelőzésre vonatkozó törekvést. Egy hétfejű sárkánnyal értelmetlen úgy harcolni, hogy csak a fejei levágására figyelünk, de arra nem, hogy minden levágott fej helyén újabb kettő nő. Ez a koncepció a bűnözés elleni harcot a végén fogná meg, nem az elején. Csupán az az üzenete, hogy akadálytalanabbá kell tenni az eljárások lefolytatását a nyomozóhatóságok és a büntetőügyben eljáró hatóságok szempontjából, illetve szigorítani kell az ítéleteket, de még az intézkedéseket is. Erre helyezi a hangsúlyt, holott annak a bűnmegelőzésen és a bűn felderítésén kellene lennie.

Abban minden kriminológus szakember egyetért, hogy nem a büntetések súlyossága bír igazi elrettentő, megelőző erővel, hanem a büntetés elkerülhetetlenségének a tudata. Aki bűncselekményt követ el, tapasztalataim szerint

abban minden kriminológus szakember egyetért, hogy nem a büntetések súlyossága bír igazi elrettentő, megelőző erővel, hanem a büntetés elkerülhetetlenségének a tudata. Aki bűncselekményt követ el, tapasztalataim szerint

abban minden kriminológus szakember egyetért, hogy nem a büntetések súlyossága bír igazi elrettentő, megelőző erővel, hanem a büntetés elkerülhetetlenségének a tudata. Aki bűncselekményt követ el, tapasztalataim szerint

öl, hogy ezért engem életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélnék. Ha valaki lop, nem mérlegeli tette rá nézve igen kellemetlen lehetséges következményeit, hanem lop. De ha ebbe a mérlegelésbe belejátszik az, hogy közállapotaink a bűncselekmények gyors és hatékony, mindenkire tekintet nélküli felderítését eredményezik, akkor ez visszatartó hatású.

Mennyire talált a javasolt módosítások vagy új elképzelések közt az eljárás gyorsítására, hatékonyabbá tételére alkalmas normát?

Semmi ilyet nem láttam. Hozzá kell tennem, nem is lenne szükség az eljárási törvény különösbbe változtatására ahhoz, hogy az eljárást rapid módon lefolytassák. Nem azt mondom, hogy ne tárják fel a bűnügyek minden lényeges vonatkozását. De ha már megvannak azok a releváns pontok, amelyeket bizonyítani kell, és rendelkezésre állnak a szükséges bizonyítási eszközök és bizonyítékok, ezek összeállnak öt napon belül – maradjunk a pénzszállító autó kirablásánál: megvan a kocsi, megvan a pénz, megvannak az elkövetők –, akkor nem tudom, mi szól az ellen, hogy az ügyész gyorsan vádat emeljen, és a bíróság gyorsan szabja ki az első fokú ítéletet. De sajnálatos módon egész életünket a túlbizonyítottság és a bürokrácia jellemzi, a büntető igazságszolgáltatást is. Ezért ilyenkor kimerítő bizonyítás folyik arra vonatkozóan, hogy mondjuk a negyedrendű terhelt utolsó munkahelyén a bűncselekmény előtti estén mit evett.

A tervezet készítői mintha nem ezt a véleményt osztanák...Talán természetes is egy Belügyminisztérium kezdeményezte törvénymódosítás során, de különösen hangsúlyos a törekvés a rendőrség jogköreinek szélesítésére, ami a másik oldalon természetes módon a „privacy”, a sérthetetlen magánszféra visszaszorítását jelentené, a mostani adatvédelmi garanciák lazításától a beépített ügynök garantált büntetlenségéig terjedően. Pedig több szakértő szerint a rendőrségnek már most is éppen elég széles jogköre van, amit nem is tud igazán kihasználni

Az immár négyéves rendőrségi törvény teremtette meg a fedőkirattal ellátás, fedett nyomozó, fedővállalkozás alkalmazásának lehetőségét. 1998 tavaszán viszont még mindig nem lehetett működtetni a fedővállalkozásokat, mert az érintett szervek nem tudtak megállapodni, hogy ennek mi legyen az adó és a tb-száma. Elutasítom azokat a nézeteket, amelyek a kialakult állapotot a rendőrség nyakába varrják. Aligha vitatható, hogy a rendőrségnek eddig is megvoltak a maga eszközei. Az is tény, hogy a rendőrség

ezeket az eszközeit nem használta úgy ki, ahogyan kihasználhatta volna. De ha erről gondolkozunk, akkor tudni kell, hogy a rendőrség olyan ügyérkezéssel dolgozó testület, amely személyi állományát és kapacitását tekintve erre az irdatlan számú ügyre sem szakmailag, sem kapacitását tekintve nincs felkészülve. Erről viszont nem a rendőrség tehet, hanem azok a kormányzatok, amelyek a rendőrséget ebbe az állapotba taszították. A politikai vezetésnek a mai napig nem sikerült megoldani azt, hogy a rendőrséget hozzáértő, profilírozott szakmai testületként működtesse, úgy, hogy a bűnüldöző szervek képesek legyenek a jogosítványaikkal adott cél elérése érdekében élni. Ha a jelenlegi jogosítványokkal sem tudnak eléggé élni, akkor talán először ki kellene meríteni mindazokat a jogszerű lehetőségeket, amelyek most a rendőrség rendelkezésére állnak. Újabb jogköröket akkor érdemes adni, ha majd a tapasztalat azt bizonyítja: ami van, nem elégséges. Pillanatnyilag ezt a törekvést úgy látom, hogy a törvényhozás belemegy a felheccelt közhangulat állította csapdába.

Pedig ezek a felhatalmazások azért „nem semmik”. Nézzünk egy-két konkrétumot, amelyekből az is látszik, hogy a mostani kormány nemcsak a saját kárára, hanem elődeinek a kudarcaiból is tanul. Például abból, hogy Funk Sándor addiktológus főorvost fel kellett menteni a kábítószerrel való visszaélés gyanúja alól, a beteglistákat is lefoglaló, az adatvédelmi biztossal éles konfliktusba kerülő rendőrség súlyos presztízsvesztést szenvedett ez ügyben. Erre most mintha lenne egy darabka „lex Funk” is a szervezett bűnözés elleni javaslatok között: a bank- és értékpapírtitok után az egészségügy szentségét is fel kívánná oldani a kormány. A tervezet szerint ügyészi jóváhagyással egészségügyi adatok kiszolgáltatását is kérhetné a rendőrség, kábítószerügyben nyomozva pedig még ügyészi ellenjegyzés sem kellene ehhez.

Borzasztóan veszélyes, ha a büntető jogalkotás ebbe az irányba fordul. A kábítószer-bűnözést és annak kísérőjelenségeit én is rendkívül fenyegetőnek tartom, mégis abból kell kiindulni, hogy a kábítószer-függőség betegség. Az ebben szenvedő megnyomorított embereknek a jó része orvosi beavatkozással megmenthető. Ha elveszjük az orvosi beavatkozás lehetőségét, akkor törvényszerűen olyan útra taszítjuk őket, amely a folytonos bűnelkövetés állapotába vezet. Aki a kábítószerfüggésből szabadulni akar, és ehhez segítséget kér, azt a beteget ne kriminalizáljuk. Adatai normális esetben bekerülnek egy nyilvántartásba, ami orvosilag szükséges. Ha ezzel a nyilvántartással bárki illetéktelen, mondjuk egy rendőr, abban az értelemben visszaél, hogy azt bűn-

tetőljárás alapjául szolgáló bizonyítékként kezeli, az káros a társadalomnak, nem a gyógyulási szándék. Segíteni kell annak, aki a kábítószerfüggőséget le akarja vetni magáról. Ha viszont nem segítenek neki, hanem gyanúsítják, és szabadságvesztés büntetésre ítélik, akkor abból az emberből roncs lesz. Minden jogalkotásnak, a büntető jogalkotásnak is eleme kellene legyen a humánus, ami ebből a csomagból teljes egészében hiányzik.

Ha a kábítószer fogyasztóknak nem is, de legalább a különösen veszélyeztetett tanúknak javulhat a helyzete, hisz a Be. előrehozott módosításaként lehetőség nyílik személyazonosságuk titokban tartására, szükség esetén szervezett védelmükre is. Mennyire fogja ez az újítás megnehezíteni a védelem dolgát?

Más már a véleményem, mint az ötlet felmertetkor, hat évvel ezelőtt volt, mert saját magam tapasztaltam olyan jelenségeket, hogy tanúkat megfenyegetnek. El kell ismernem, Magyarországon szükség van tanúvédelemre, méghozzá hatékonyra. A tanúvédelmet viszont összhangba kellene hozni a terhelt védekezési jogával, mint az alkotmányban deklarált alapjoggal és a büntetőeljárás garanciális intézményével. A jelenlegi tervezet a büntető hatóság diszkréciójára bízna, hogy kit nyilvánítanak védett tanúnak, aki ettől a pillanattól kezdve eltűnik a terhelt és a védője szeme elől, vitatkozni sem lehet vele. Ezt az ellentmondást a védői hivatásra vonatkoztatva nem tudom feloldani. Bármennyire is indokoltnak látszik a tanú védelme és az eljárások zavartalanítása szempontjából, hogy a védett tanút bíró hallgassa ki, ez szerintem sérti a Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmányát, az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló római egyezményt, de sérti a hatályos magyar alkotmányt is, mert ezáltal lényegesen korlátozottabbá válik a védelem joga. Felmerült bennem, hogy netán létre kellene hozni a közbűnök intézményét, aki egy C típusú nemzetbiztonsági ellenőrzésre kötelezett ügyvéd lehetne. A kihallgatásokon a védelem képviselőjeként ő lenne jelen, de úgy, hogy előtte konzultálhatna az ügyben eljáró megbízott védővel, megkapná tőle azokat az instrukciókat, amelyeket a védő fontosnak tart, feltenni az általa javasolt kérdéseket, ugyanakkor titokban tartaná a kihallgatott tanú személyi adatait.

Ezzel a megoldással viszont a büntetőügyben eljáró védőt diszkreditálnám, hisz az ügyész jelen lehet a kihallgatáson, természetesen ott lehet a vizsgáló és a bíró is, tehát míg titoktartónak, megbízhatónak tekintjük a büntetőügyben eljáró hatóságokat, megbízhatatlannak minősítenénk a védőt. Mégis elképzelhető, hogy végső elkeseredésemben, egyébként ma-

gammal sem egészen egyetértve szorgalmaznám a közbűnök intézmény megeremtését, hogy ezáltal valami módon az ügyben eljáró kartársaimat segítsen.

Ennyire súlyos alapjogi sérelemnek tartja a tanúvédelem bevezetését?

Igen, és hozzá kell tenni, hogy aki a tanút védetté nyilvánítja, az elfogadja, hogy a védett tanú igazat mond, és amit állít, az a terhelt bűnösségének alátámasztására alkalmas, hiteles bizonyíték. Csakhogy sem a nyomozásban, sem ügyészi szakban, sem a bíróság előtt nem szentírás a tanú vallomása. Mindezt figyelembe véve a tanú védetté nyilvánítása és a forgalomból történő kivonása, a kontradiktórius tárgyalás során a „torzítás”, az igazságszolgáltatás szempontjából ketyegő bomba. A személytelen tanú szavahihe-tősége, vallomása hitelt érdemlősége aggályosabb, mintha a védelmi jogokat nem sértve hallgatnák meg. A kontradiktórius eljárást éppen azért találták ki, hogy az egymásnak ellentmondás és keresztkérdés révén feltáruljon a való tényállás. Ez az eljárás lelke, amit megkérdőjelezne a tanú eltávolítása a tárgyalóteremből.

A védett tanú akár beépített ügynök, fedett nyomozó is lehetne. Ezt az elgondolást mennyire tartja elfogadhatónak?

Teljes mértékben. Egyetlen aggályom van, mégpedig a provokáció elhatárolása a beépített ügynökön keresztül történő adatgyűjtéstől. Igen komoly erkölcsiséget kell feltételeznünk egy fedett nyomozóról vagy egy fedőállalkozás működtetőjéről. Bízni kell abban, hogy eredményességük bizonyítása érdekében megengedhetetlen módon senkit sem húznak csőbe.

A tervezetben nem látom, hogy szerepelne a provokáció kifejezett tilalma, de még az sem, miként lehetne akár utólag is a rendőri szervezeten kívülről ellenőrizni a fedett nyomozókat, a fedőállalkozások működését?

Az agent provocateur tevékenysége tulajdonképpen nem más, mint a bűncselekmény elkövetésére történő rábírás vagy felbujtás. Ha ez a felbujtás hivatalos személytől, netán állami szervtől érkezik, akkor elvben hiányzik a társadalomra veszélyesség. Ez a jelenlegi jogalkalmazói gyakorlat, talán ezért sincs kimondott tilalom. A fedett nyomozó intézményét önmagában nem érzem nyugtalanítósnak, beilleszthetőnek tartom a magyar jogrendbe.

A fedett nyomozó ellenőrzésének hol a helye? Az ügyészségnél, a bíróságnál, vagy szigorúan a rendőri szervezeteknél?

Az ügyész nyomozásfelügyeleti-felügyeleti jogkörében a rendőrség működésével kapcsolatban bármit ellenőrizhet. Egyébként a fedett nyomozók irányítása és elsődleges ellenőrzése a rendőrség feladata, és az is kell legyen.

Lényegesen erősödnie összességében is az ügyészség, részben a bírói hatalom rovására. Három évnél magasabb büntetési tétellel fenyegetett deliktumok gyanúja esetén ügyészi indítványra a bíró mérlegelés nélkül köteles lenne elrendelni az előzetes letartóztatást, számos személyes adat a jelenleginél sokkal könnyebben megismerhető lesz ügyészi jóváhagyás mellett.

Nagy általánosságban, nem találok kifogásolnivalót abban, hogy az ügyészi hatáskör szélesedik. Az, hogy több adathoz fér hozzá a rendőrség – mert voltaképpen erről van szó –, disputa tárgya kell legyen. Meg kellene vizsgálni azt is, vajon mi indokolja ezt. Az előzetes letartóztatás kötelező elrendelésének ötletére viszont nehéz jelzót találni. Ebben az esetben a letartóztatást nem a bíró rendeli el, ő csak formálisan üti rá a pecsétet a határozatra, a valódi döntést az ügyész hozná. Az ilyen végzés ellen van helye fellebbezésnek, de ez a fellebbezési jog teljességgel üres. Olyan ez, mint amikor az agyonlövés elleni döntés ellen van ugyan fellebbezés, de az nem halasztó hatályú.

Ez már az egyes hatalmi ágak jogköreinek átcsoportosítása, egy, az emberi szabadságot alapvetően érintő intézkedés elrendelésének a bírói hatalomtól az ügyészséghez telepítése lenne. Ráadásul e koncepció szerint nem is a gyakorlatilag független, hanem a végrehajtó hatalomba betagozott ügyészséghez kerülne át a letartóztatás elrendelése. Az ügyvédnek milyen különbséget jelent az, hogy egy parlamentnek alárendelt ügyésszel áll szemben, vagy egy kormány alá rendeltel?

A mikor elkezdtem jogot tanulni, majd tárgyalni, akkor úgymond független ügyészséggel volt dolgom. Ez a mindenkitől független ügyészség – mint utóbb, a 80-as évek közepe táján megtudtam – adott esetben koordinációs értekezleteken döntöt-

te el a pártközponttal és a belügyminiszterrel együtt, hogy kik ellen emeljenek vádat, de még azt is, mi legyen a jogerős ítélet. Ez okból nekem az ügyészi függetlenség az ég adta világon semmit nem jelent, minden további nélkül elfogadhatónak tartom az ügyészség kormány alá rendelését – talán ez lenne a jobb –, vagy betagolását az igazságügyi tárca szervezetébe. Ausztriában az ügyészség szintén az igazságügyi minisztérium alá rendelve működik, s ott a kormányalakításnál az igazságügyi miniszter mindig párttól teljesen független szakember, jelenleg egy közjegyző. Mikor egyszer megkérdeztük az osztrákokat, miért van ez így, azt válaszolták, hogy náluk valahogy így alakult. Én nem mondom, hogy az igazságügyi miniszternek párttól független szakembernek kell lenni, az viszont nyilvánvaló, hogy miniszteri ténykedését nem folytathatja pártszempon-

tok alapján. Érdektelen, hogy alá tartozik-e az ügyészség, vagy sem, de ha igen, az esetben a miniszternek, a végrehajtó hatalomnak, a kormányszaknának ne legyen arra lehetősége, hogy büntetőeljárásokat generáljon vagy állítson le. Az ügyészségnek kell rendelkeznie azokkal a jogi keretekkel, amelyek megadják a tisztességes döntés lehetőségét arról, ki ellen szabad és kell nyomozást elrendelni, vádat emelni vagy elejteni, jogorvoslati szakban mi legyen az indítvány. E

kérdésekbe sem a miniszter, sem a kormány ne szólhasson bele, legfeljebb a legfőbb ügyész leváltásán keresztül fejezhesse ki rosszállását.

Tisztelem, hogy Ön mindaddig kerülni igyekezett konkrét ügyfelei említését, én ezt most mégsem tehetem. Nehezen tudom elképzelni, hogy egy kormány alá rendelt ügyészség esetében mondjuk a regnáló belügyminiszterrel szemben büntetőeljárás folyik, fenntartanak a vádat, fellebbeznének az elsőfokú felmentő ítélettel szemben, ha az igazságügyi miniszter ellenőrzése alatt álló ügyészség lenne. Nehezen tudnám elképzelni, hogy azt a rendőrt, akit nyilvánosan és kellőképpen demonstratív módon megdicsér az országos parancsnok vagy a belügyminiszter, emberölés vádjával bíróság elé állíttatná a kormánytól függő ügyészség. Mégse lehetne alkotmányos értéke az ügyészség függetlenségének?

Az ügyészség függetlenségét nem az dönti el, hogy a legfőbb ügyész, aki vezet, nem tartozik senkihez, vagy az Igazságügyi Minisztérium szerve-

zeti keretei között ténykedik. Ténylegesen a független döntések meghozatalát lehetővé tevő jogszabályi keretek, valamint a szakmai tisztesség jelenthetik a függetlenség biztosítékát. A két említett példával kapcsolatban pedig nekem ellentétesek a tapasztalataim: a magas hivatali rang ilyen eljárások során kifejezetten hátrányos.

A bíróság helyzetének tervezett megváltoztatása sem aggasztja? A maffiaellenes csomagról tartott hivatalos tájékoztatókon az Igazságügyi Minisztérium vezetői nyíltan kimondták, hogy a mostani kormány elégedetlen az ítélezéssel, s ennek ürügyén mintha szűkíteni kívánnák a bírói mérlegelés szabadságát.

Nem csak szűkíteni kívánják, hanem a bírói mérlegelés szabadságát alapjaiban és rendkívül lényegesen szűkítenék ezek a tervezetek, ami beláthatatlan károk forrása lehet. A bírónak rendelkeznie kell az igazságos, mértéktartó, tettarányos, az adott személy tetteinek és személyének veszélyességéhez igazodó büntetés kiszabásának lehetőségével. Az enyhítés esetén a felfüggesztés kizárása, vagy a középértékű kiinduló büntetés kiszabási kötelezettség egyszerűen érthetetlen számomra. A világ másfelé megy, nem Amerikából kell kiindulni, ahol több, mint egymillió embert tartanak börtönben. Ha a börtönbe zártak számát növeljük, azzal érdemben nem tettünk még semmit. Semmiféle olyan statisztikát, tudományos bizonyítékot nem ismerek, amely azt mutatná, hogy a börtönpopuláció '90-es évek elejétől kimutatható örvendetes csökkenése lenne a bűnözés növekedésének és durvulásának kiváltója. Legalábbis felületetes az, aki abból indul ki, hogy a büntetések szigorításával gátat emel a bűnözés terjedése elé.

A csomag talán legvaskosabb eleme azért mégiscsak a Btk. különös részének módosítása. Csak kiragadva néhány elemét: a szervezett bűnözéssel összefüggőnek vélelmezett kábítószerrel, fegyverrel, robbanószerrel elkövetett visszaélések büntetési tétele drasztikusan emelkedne. Úgy látom, eköben azonos büntetési tételek fenyegetnék azt, aki mondjuk katonai szolgálata során hazalop néhány gyutacsot vagy 6-8 lőszert, mint azt, akinek halált okozó testi sértés írható a számlájára. Az utóbbi években mennyire maradt meg a büntetési tételek arányossága, és a jövőben mennyiben maradhat meg?

Az arányosság már teljes egészében felborult. Amikor 1978-ban a Btk.-t megalkották, akkor az ugyan szocialista, de hozzávetőleg koherens tör-

vény volt. Azóta a Btk.-t közel ötvenszer módosították, hogy ez hány rendelkezést érintett összesen, nem is tudom. Az egyik legfontosabb változásként – hozzá kell tennem, nagyon helyesen – Magyarország kiiktatta a szankciók közül a halálbüntetést, ami egyszer és mindenkorra megszűnt, a legsúlyosabb büntetéssé az életfogytiglani szabadságvesztés vált. A halálbüntetés kiiktatása már önmagában olyan lényeges aránytalanságokat idézett elő a büntetőjogban, hogy az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben előírta, felül kell vizsgálni az egész szankció-rendszert, mert az változatlan formában már nem töltheti be a feladatát. Ezt a revíziót a jogalkotás a mai napig nem végezte el, s a helyzet most tovább romlik.

Ráadásul az életfogytiglani szabadságvesztés is drasztikusan új értelmet nyer a kormányzati szándék szerint, hisz már az ítélet kihirdetésekor ki lehet majd mondani, az elzárás visszavonhatatlanul mindhalálíg tart.

Nem érthetek egyet azzal a jövőre vonatkozó jóslással, hogy valakit élete végéig ketrechen kell tartunk, mert soha többé ne válnék alkalmassá a szabadon engedésre. Az ilyen prófécia vagy beválik vagy nem – az esetek túlnyomó többségében nem. Bizonyítani annak kellene, aki ilyet állít, ami pedig előzetesen nem lehetséges. Másrészt, ha ezt a személyre fordítom le, azt jelenti, hogy az ítélet jogerőre emelkedésétől élete teljesen reménytelenné válnék, a normális újrakezdés esélyének reményétől is megfosztanak.

Általános félelem az is, hogy a valódi életfogytossal szemben további büntetőjogi fenyegetés többé nem létezik, ha módja nyílik rá, úgy követhet el bármilyen újabb bűncselekményt, hogy azzal nem veszít már semmit.

Helytelen lenne abból kiindulni, hogy egy ilyen, további szabadságvesztéssel már nem fenyegetett személy válogatás nélkül ölné meg a fegyőröket és társait, mert ez eleve azt a fajta vélekedést támasztja alá, hogy emberfarkas az, akit ilyen büntetésre ítélték. A szabadságvesztés büntetés néhány év – általában 7–10 év múltán – már rombolja a személyiséget. Ezt a fajta büntetést én olyan kegyetlen, embertelen, kíméletlen szankciónak tartom, ami szerintem az emberi jogokat elismerő és védő magyar alkotmánnyal ellentétes. A Halálbüntetést Ellenzők Ligájának alapító tagja voltam 1990-ben. Most lassan hozzáfoghatunk a tényleges életfogytiglani szabadságvesztést ellenzők ligájának megalapításához.